WIADOMOŚCI PARAZYTOLOGICZNE
T. 48 (1) 2002: 99–100

RECENZJE

K. Niewiadomska, T. Pojmańska, B. Machnicka, A. Czubaj: Zarys parazytologii ogólnej. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2001, 513 ss., 9 tabel, 123 ryc., piśmiennictwo, indeks rzeczowy, indeks nazw łacińskich.

Napisany przez wybitnych parazytologów polskich z Instytutu Parazytologii im. W. Stefańskiego PAN podręcznik akademicki jest nowym, trzecim wydaniem i ukazuje się po około dwudziestu latach.

Podręcznik ten obejmuje dziesięć rozdziałów poprzedzonych przedmowami i wstępem. Ogólna koncepcja opracowania została zmieniona w stopniu niewielkim, jednak niemal wszystkie rozdziały zostały zmodyfikowane, a niektóre opracowane na nowo celem uwzględnienia nowych odkryć związanych z zastosowaniem nowych technik badawczych.

W obecnym wydaniu nie uczestniczyła już prof. dr hab. Bożena Grabda-Kazubska, (zmarła w 1999 r.), i autorki poprosiły o współpracę dr A. Czubaja z Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Rozdział I „Związki między zwierzętami i podstawowe informacje o pasożytnictwie" obejmuje definicje, drogi powstawania i kształtowanie się układów pasożyt-żywiciel, ich typy, zmiany układu w cyklu rozwojowym pasożyta. Rozdział ten zapoznaje nas również z charakterystycznymi terminami związanymi z pasożytnictwem.

Rozdział II „Miejsce pasożytów w systemie świata zwierzęcego" zawiera wykaz gatunków pasożytniczych w układzie systematycznym. Systematyka w obecnym wydaniu jest unowocześniona, oparta na najnowszych publikacjach. W tym nowoczesnym układzie systematycznym świata zwierzęcego podano również żywicieli pasożytów.

Rozdział III „Morfologiczne przystosowania do pasożytniczego trybu życia" zawiera zmiany adaptacyjne w kształcie ciała pasożyta jak i w jego aparatach i układach (aparat czepny, ruchowy, odżywczy, oddechowy, rozrodczy, osmoregulacyjny i wydalniczy oraz układ nerwowy). Trzy ostatnie zostały opracowane na nowo.

Rozdział IV „Fizjologia układu pasożyt-żywiciel" opisuje siedliska zajmowane przez pasożyta w organizmie żywiciela, fizjologiczne aspekty przenikania pasożytów wewnętrznych do żywiciela oraz niektóre procesy życiowe pasożytów i ich metabolizm.

Rozdział V „Czynniki immunologiczne w układzie pasożyt-żywiciel" opracowany jest na nowo. Omawiane są zasady funkcjonowania odporności swoistej, typy odpowiedzi immunologicznej, podane są przykłady zarówno adaptacji obronnych pasożyta pozwalających na unikanie ataku immunologicznego ze strony żywiciela jak i odporności przeciw pasożytom u ich naturalnych żywicieli. Korzystając z najnowszej literatury zwrócono uwagę na rolę wolnych rodników w odporności przeciw pasoży-

tom. Opisano również 4 typy nadwrażliwości występujące w infekcjach pasożytniczych i takie same infekcje u człowieka w stanach obniżonej odporności.

W Rozdziale VI „Biologiczne właściwości układu pasożyt-żywiciel" omawiane są liczne przystosowania pasożyta dotyczące rozrodu, rozwoju, cyklu rozwojowego, które umożliwiają jego kontakt z kolejnymi żywicielami. Podkreślono tutaj również przystosowania żywiciela umożliwiające zamknięcie cyklu rozwojowego pasożyta.

Rozdział VII „Ekologiczny aspekt układu pasożyt żywiciel" zawiera zupełnie nowy podrozdział (wprowadzenie). Są tu omówione warunki pozwalające na powstanie układu pasożyt-żywiciel. W dalszych podrozdziałach opisano różne zgrupowania pasożytnicze, ich strukturę oraz procesy regulacyjne w układach pasożyt-żywiciel. Zagadnienia te omawiane są w warunkach konkretnych ekosystemów.

Rozdział VIII „Geograficzny aspekt układu pasożyt-żywiciel" omawia czynniki wpływające na ustalanie się układów pasożyt-żywiciel w różnych krainach zoogeograficznych.

Rozdział IX „Specyficzność" przedstawia nowe spojrzenie na wyróżnienie głównych typów specyficzności (filogenetyczna, ekologiczna, fizjologiczna, neogeniczna, topiczna), jej zakresy oraz fizjologiczne, genetyczne uwarunkowania specyficzności.

Rozdział X „Wybrane zagadnienia filogenezy i ewolucji pasożytów" zapoznaje czytelnika z ważniejszymi, nowoczesnymi koncepcjami i problemami filogenetycznymi pasożytów i pasożytnictwa, obejmując następujące zagadnienia: koncepcja współzależności ewolucji pasożytów i ich żywicieli (koewolucja), specjacja, czyli powstawanie nowych gatunków, teoria cerkomeru (współczesne poglądy na filogenezę płazińców) oraz teorie wyjaśniające pochodzenie i ewolucję złożonych cykli rozwojowych pasożytów.

Jak widać z podanego powyżej przeglądu rozdziałów podręcznik cechuje bogactwo treści, ogrom podawanych przykładów, opartych zarówno na wynikach badań parazytologów polskich (w tym autorów) jak i zagranicznych. Tekst jest zredagowany jasno, zrozumiale, a ryciny i tabele stanowią dokładną ilustrację przedstawionych zagadnień. Indeksy pozwalają wyłowić czytelnikowi interesujące go akapity podręcznika. Należy podkreślić staranność wydawniczą (czytelna czcionka, dobra jakość rycin, przejrzystość tabel).

Podręcznik ten stanowi nowoczesne opracowanie przedmiotu – parazytologia ogólna. Jest cennym źródłem wiedzy parazytologicznej nauczanej na wydziałach: lekarskich, weterynaryjnych, biologicznych, zootechnicznych, a także dla lekarzy medycyny i weterynarii, biologów i innych specjalistów interesujących się zagadnieniami pasożytnictwa.

Podręcznik „Zarys parazytologii ogólnej" autorstwa Katarzyny Niewiadomskiej, Teresy Pojmańskiej, Barbary Machnickiej i Andrzeja Czubaja stanowi cenną i bardzo potrzebną pozycje na rynku wydawniczym.

Władysława Niemczyk